

## ПРЕДГОВОРЪ

Въ Черноморската област на Балканския полуостровъ се срѣщатъ многобройни паметници, останали отъ тракийското население, и то селища, изкуствени издълбатини въ скалитѣ, светилища, релефи, жертвени камъни и др.

Главнитѣ центрове на тракийцитѣ въ Черноморската областъ сж били: на северъ отъ Балканитѣ, околността на Каспичанъ-Кюлевченското плато, съ центъръ около скалния жгълъ до изворитѣ и отъ дветѣ страни на Мадарската рѣчка (Дерменъ-Дере), надъ с. Мадара, а въ южна България, въ Странджа планина, градъ Малко Търново и неговата околностъ.

Подъ южнитѣ и западни скали на Кюлевченското плато се намира едно отъ най-голѣмитѣ селища въ Черноморската областъ. Селището се почва надъ с. Кюлевча и продължава до Мадарската рѣчка, на разстояние повече отъ два километра. Следитѣ му се виждатъ и надъ дѣсниятъ брѣгъ на рѣчквата къмъ с. Калугерица. Друго по малко селище се намира подъ източнитѣ склонове на Каспичанското плато, между селата Каспичанъ и Могила.

Мадарскиятъ скаленъ жгълъ<sup>1)</sup> съ изобилие на вода и съ възможность на лесна отбрана е привличалъ чловѣка отъ момента, когато той се е появилъ въ тѣзи страни. Разкопкитѣ на Раф. Поповъ и Нар. Музей (1903, 1909, и 1924—1926 год.) разкриха остатъци отъ втората половина отъ камената епоха, въ най-долнитѣ пластове и върху тѣхъ пластове отъ римско-византийската епоха, размѣсени съ по стара тракийска епоха, а отгоре пластъ отъ българската епоха на дветѣ царства.

Въ скалитѣ надъ Мадарското селище, отъ дветѣ страни на Мадарскиятъ жгълъ, се намиратъ многобройни изкуствени пещери, които повечето принадлежатъ на тракийската епоха. Повечето отъ тѣхъ сж гробници. Пещеритѣ почватъ уединено надъ с. Кюлевча, въ скалата наречена „Булото“, и се свършватъ до завоя на скалнитѣ стени къмъ с. Калугерица. Отъ речения завой, въ северозападнитѣ скали се срещатъ рѣдко и уединено: най-интересната отъ тѣхъ е гробницата наречена „Кирика“, въ скалата Узунъ-елеме, на изтокъ отъ с. Калугерица, която е вече християнска.<sup>2)</sup> За християнски гробници сж били приспособени и нѣкои отъ по-старитѣ пещери. Пещеритѣ на мѣстото на днешнитѣ каменоломи до с. Кюлевча, сж унищожени.

<sup>1)</sup> Мадарскиятъ конний Издания на Нар. Музек обр. 5а.

<sup>2)</sup> Абоба-Плиска стр. 397; Албомъ Табл. LXXIX, 1, 2.